

СПРАВА «МАКСИМЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ (№2)»

(CASE OF MAKSIMENKO v. UKRAINE (№2))

(Заява № 45547/13)

Стислий виклад рішення від 29 вересня 2022 року

У 2006 році заявник надав письмові зізнавальні показання у вчиненні умисного вбивства, які підтвердив під час допиту як свідка за відсутності захисника, а також під час подальшого розслідування та судового розгляду в Апеляційному суді Київської області (далі – суд першої інстанції) в присутності захисника. Суд першої інстанції визнав заявника винним у вчиненні умисного вбивства та обрав йому покарання у виді довічного позбавлення волі. У 2007 році Верховний Суд України (далі – ВСУ), за відсутності захисника, залишив обвинувальний вирок без змін.

У 2011 році Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) у рішенні у першій справі заявника встановив порушення у зв'язку з ненаданням правової допомоги під час провадження у ВСУ у 2007 році.

Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) у 2012 році задовольнив клопотання заявника про перегляд його справи з огляду на рішення Європейського суду, скасував ухвалу ВСУ і направив справу заявника на новий касаційний розгляд.

14 лютого 2013 року ВССУ в присутності заявника та його захисника залишив попередній вирок без змін. Скаргу, подану захисником заявника у доповненні до касаційної скарги від 2006 року, на відсутність доступу до захисника на початковій стадії розслідування у 2006 році ВССУ не розглянув, оскільки вважав її поданою з порушенням процесуальних норм.

Під час засідання у ВССУ заявника помістили у скляну кабінку, де він перебував у кайданках протягом усього судового засідання, тоді як засуджені в інших справах не були в кайданках. У відповідь на скаргу, подану захисником заявника у зв'язку з цим, начальник відповідного підрозділу конвоювання зазначив, що згідно з відповідною інструкцією засуджені до довічного позбавлення волі під час ухвалення вироку мали бути в кайданках.

До Європейського суду заявник скаржився за статтями 3 та 8 та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на застосування до нього кайданків у залі суду протягом трьох з половиною годин під час відкритого судового засідання ВССУ 14 лютого 2013 року; за пунктом 1 і підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції на порушення його прав на захист у кримінальному провадженні щодо нього, оскільки йому не був наданий доступ до захисника у 2006 році, коли він надав зізнавальні показання та оскільки ВССУ не навів жодної оцінки скарги, поданої захисником заявника у зв'язку з цим.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд вказав, що перебування заявника у скляній кабінці у наручниках під час відкритого судового засідання 14 лютого 2013 року, без обґрунтування, що такий засіб стримування був розумно необхідний для захисту громадської безпеки чи належного відправлення правосуддя, становило таке, що принижує гідність поведінки та констатував порушення статті 3 Конвенції.

Щодо інших скарг заявника Європейський суд, з огляду на наявні матеріали та свою практику, зазначив, що ці скарги не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї та відхилив ці скарги відповідно до пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує прийнятною скаргу на застосування кайданків під час відкритого судового засідання ВССУ 14 лютого 2013 року, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє, що було порушено статтю 3 Конвенції;

3. Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 1 800 (одна тисяча вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 150 (сто п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, ця сума має бути сплачена безпосередньо на банківський рахунок пана М. Тарахкала;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

2. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».